

HOST

CHALOUPKA NA MUŘÍCH NOŽKÁCH

Sophie
Andersonová

THE HOUSE WITH CHICKEN LEGS

Text copyright © Sophie Anderson 2018

Cover and inside illustrations reproduced by permission
of Usborne Publishing Limited

Front cover illustration

by Melissa Castrillón © Usborne Publishing, 2018

Inside illustrations

by Elisa Paganelli © Usborne Publishing, 2018

Translation © Jana Hejná, 2023

Czech edition © Host — vydavatelství, s. r. o., 2023
(elektronické vydání)

ISBN 978-80-275-1649-0 (PDF)

Prolog

Náš dům stojí na muřích nožkách. Dvakrát třikrát do roka se uprostřed noci bez sebemenšího varování zvedne a odkráčí z místa, kde jsme do té doby bydleli. Někdy ujde stovky kilometrů, jindy tisíce, ale prostředí, ve kterém se zastaví, je pokaždé stejné. Osamělé, ponuré, na okraji civilizace.

Uhnízdí se v temném zapovězeném hvozdu, rachotí v ledové, větry bičované tundře nebo se ukryje v pobořených rozvalinách na samém konci města. V tuhle chvíli hraduje na skalnatém převisu vysoko v pustých horách. Jsme tu už dva týdny a já ještě nespatrikla ani živáčka. Mrtvých jsem samozřejmě viděla spoustu. Přicházejí za babou a ona je provází Bránou. Ale skuteční, živí, žijící lidé zůstávají v městečku a vesnicích hluboko pod námi.

Být léto, možná by hrstka z nich zavítala až sem nahoru, užít si piknik a krásný výhled. Snad by se i usmáli a pozdravili. Na výlet by se mohl vypravit

někdo v mém věku — možná dokonce celá parta dětí. Zastavily by se u nedalekého potůčku a osvěžily se chladivou vodou. A třeba by mi i nabídly, ať se přidám.

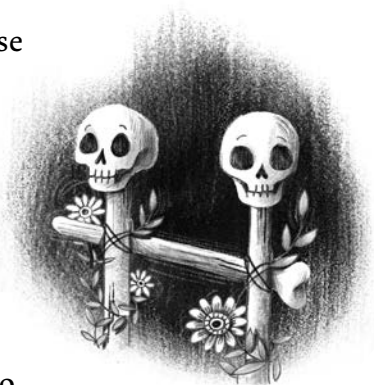
„Co plot?“ houkne otevřeným oknem baba a vytrhne mě ze snění.

„Už to skoro mám.“ Vklíním další stehenní kost do nízké kamenné zídky. Obyčejně ty hnáty zarážím přímo do země, ale na to je zdejší půda příliš kamenitá, a tak jsem napřed celý dům obehkala zídkou vysokou ke kolenům, zastrkala do ní kosti a na ně rozvěsila lebky. Jenže přes noc plůtek vždycky něco poboří. Nevím, jestli za to může vítr, zvěř nebo nešikovní umrlci, ale co tu bydlíme, musím den co den některou část přestavovat.

Podle baby je plot důležitý, protože mrtvé navádí a živé drží dál. Ale proto ho neopravuju. Ráda pracuju s kostmi, protože vím, že se jich kdysi dávno, když ještě sami stavěli ploty a provázeli mrtvé, dotýkali mí rodiče. Někdy mi dokonce přijde, jako by na těch studených hnátech zůstala špetička jejich tělesného tepla, a představuju si, jaké by to asi bylo, držet se rodičů doopravdy. U srdce mě z toho současně hřeje i bolí.

Chaloupka hlasitě zavrže a nakloní se blíž, dokud nemám přední okno přímo nad sebou. Baba vystrčí hlavu a usměje se. „Oběd. Připravila jsem nám učenou hostinu ze šči a černých *bubliků*. Máme dost i pro Kráka.“

V břiše mi zakručí, když se ke mně donese vůně zelné polévky a právě upečených kroužků z žitné mouky. „Už jen pant na branku a jsem hotová.“ Zvednu nártní kůstku, drátkem ji připevním zpátky na místo a začnu se poohlížet po Krákovi.

Klove opodál do rozštěpeného kamene pod uschlým vřesem, nejspíš v naději, že pod ním objeví stínku nebo brouka. „Kráku!“ zavolám na něj. Zvedne hlavu a jedno ze stříbrných oček se mu ve světle zablýskne. Zamíří ke mně nemotorným pohybem, čímsi mezi letem a skokem, přistane mi na rameni a pokusí se mi nacpat něco do ucha.

„Dej pokoj!“ Ruka mi vyletí vzhůru, aby ucho zakryla. Krák si věčně slyší jídlo na později. Jenom nechápu, proč zrovna moje uši považuje za takovou báječnou skrýš. Když se nedám, vtiskne mi tu věc aspoň mezi prsty. Je to malé, suché a šustí to. Stáhnou ruku z ucha, abych se mohla podívat. Pavouk, celý pomačkaný a polámaný. „Díky, Kráku.“ Hodím si drobné tělíčko do kapsy. Víím, že to myslí dobře, dělí se se mnou o jídlo, ale já mám mrtvol dost i bez něj. „Tak pojď,“ potřesu hlavou

a povzdechnu si. „Baba vystrojila hostinu. Pro dva lidi a jednu kavku.“

Obrátím se a zadívám se na městečko hluboko pod námi. Všechny ty domečky, jak se tisknou jeden k druhému, dělají si na tomhle studeném a osamělém místě navzájem společnost. Přála bych si bydlet v docela obyčejném domě tam dole, s živými. Taky bych si přála mít docela obyčejnou rodinu. Jenomže náš dům je ve skutečnosti chaloupka na muřích nožkách a moje babička je baba jaga, strážkyně Brány mezi tímhle a oním světem. Takže moje přání je stejně plané jako ten vřes vyrůstající kolem našeho lebkami zdobeného plotu.

Provázení mrtvých

Za soumraku zapálím v lebkách na plotě svíčky. Za prázdnými očními důlky se mihotá oranžová záře a vábí k sobě zemřelé. Zjevují se na obzoru jako mlha, a zatímco klopýtají po kamenité půdě k našemu domu, nabývají lidského tvaru.

Když jsem byla mladší, vždycky jsem zkoušela hádat, jaký asi vedli život a jaká chovali zvířata, ale teď ve dvanácti už mě tahle hra omrzela. Můj pohled upoutají světla městečka v údolí daleko pode mnou, v jejich pomrkávání jako by se skrýval celý vesmír možností.

Leknutím nadskočím, když se ke mně z temnoty střemhlav vrhne Krák a přistane vedle na okně. Pařáty ťukne o dřevo římsy a začne si čechrat peří. Zní to jako šelestění větru ve větvích a mě hned napadne, jak svobodný je život ve vzduchu.

„Kéž bych si tak mohla zaletět tam dolů, Kráku,“ pohládím ho po šíji. „Strávit večer ve společnosti živých.“

Představuju si všechny ty věci, které živí možná právě dělají a já o nich zatím četla jen v knížkách, ale které bych mohla sama zkusit, kdybych se ocitla ve městě: závodit v běhu a hrát hry s ostatními dětmi, zajít si na představení do divadla a sedět v hledišti obklopená samými vřelými a usměvavými tvářemi...

„Márinko!“ ozve se babin hlas a okno se zavře jako mrkající víčko.

„Už jdu, babo.“ Uvážu si šátek a rozběhnu se ke dveřím. Měla bych tam být, abych spolu s ní přivítala zemřelé a dívala se, jak je provází Bránou. Je to konec konců „zodpovědná práce“ a já musím „dávat dobrý pozor“ a „naučit se, jak na to“, abych to jednou zvládla sama. Nechci ani pomyslet na ten den, kdy k tomu dojde. Podle baby je mým údělem stát se příští strážkyní Brány, a až se tak stane, bude mým prvním úkolem provést na druhou stranu ji. Úplně se z té představy otřesu a rychle ji zaplaším. Jak jsem říkala, nechci na to vůbec myslet.

Baba míchá obří kotel *boršče*, který bublá na prudkém ohni. Když vejdu dovnitř, s úsměvem se ke mně obrátí a v očích jí zablýskne nadšením. „Moc ti to sluší, *pčelka moja*. Jsi připravená?“

Přikývnu a donutím se k úsměvu. Přála bych si nacházet ve vyprovázení mrtvých takové potěšení jako ona.

„Podívej,“ kývne bradou ke svému křeslu. Leží tam housle, naleštěné a opatřené novými strunami. „Konečně jsem se dostala k tomu, abych je opravila. Doufám, že nám někdo z mrtvých zahraje pár písniček, které ještě neznáme.“

„To by bylo fajn.“ Vidina nové hudby by mě ještě před nedávnem nadchla, ale poslední dobou mi všechny noci, kdy provázíme zemřelé, připadají úplně stejné, ať už baba opraví kterýkoliv ze svých starých nástrojů. „Mám nalít *kvas*?“ sklouznu očima ke stolu, kde už na ten výrazný tmavý nápoj čeká zástup bytelných skleniček.

„Buď tak hodná,“ přisvědčí baba. Protáhnu se clonou nakyslé páry, zatímco ona falešně prozpěvuje a k ústům si houpavě zvedá lžiči jasně rudé řepné polévky. „Víc česneku,“ zamumlá a hodí do kotle hrst syrových stroužků.

Otevřu lahev a rozliju *kvas* do sklenic. Kvasnicový odér naplní vzduch a promísí se s pronikavým čpěním polévky. Pozoruju, jak tmavohnědou tekutinou stoupají smetanově bílé bublinky a na povrchu tvoří hustou pěnovou čepičku. Bublinky jedna po druhé praskají a mizí, stejně jako do úsvitu zmizí všichni vyprovázení umrlci. Přijde mi úplně zbytečné se s nimi seznamovat, když už se s nimi nikdy znovu nesetkáme. Ale úkolem jagy, která bydlí v chaloupce na muřích nožkách, je rozmlouvat se zemřelými a dopřát

jim poslední krásný večer, kdy můžou vzpomínat a oslavovat svůj život, než projdou Bránou na druhou stranu a vrátí se mezi hvězdy.

„Už jsou tady!“ vyhrkne baba a s otevřenou náručí propluje místností. Ve dveřích váhá jakýsi stařec. Je slabý jako věchýtek, což je jasná známka toho, že svůj konec už nějaký čas očekával. Tomu nebude cesta Bránou trvat dlouho.

Baba k němu laskavě promlouvá jazykem mrtvých a já zatím prostřu stůl. Misky a lžíce, hutný černý chléb, košík kopru, krajáč zakysané smetany a křen, houbové taštičky, spoustu malinkatých skleniček a velkou lahev přízračného *trostu*, ohnivého nápoje pro mrtvé. Baba mi vysvětlila, že to slovo znamená „hůl“ a pálenice se tak říká, protože je zemřelým oporou na jejich cestě.

Snažím se je poslouchat, dávat dobrý pozor a porozumět jejich slovům, ale jazyk mrtvých mi vůbec nejde. Vždycky mi přišel mnohem těžší než jazyky živých, které pochytím jedna dvě.

Myšlenky se mi neustále stácejí k městečku. Jak jeho domy kopírují oblouk užšího konce jezera. Viděla jsem živé, jak na něj nad ránem po dvou či po třech vyjíždějí v rybářských loďkách. Ráda bych věděla, jaké to je, pádlovat v jedné takové s kamarádem. Mohli bychom se vypravit až na ostrůvek uprostřed

jezera a společně ho prozkoumat. Snad si i rozdělat oheň a spát pod širým nebem...

Baba do mě nenápadně štouchne a dál pomáhá stařečkovi do židle. „Nalila bys našemu hostu misku *boršče*?“

A to už se dovnitř valí další zemřelí. Moje bláho-
vé sny se uklidí do koutku myslí, zatímco roznáším
misky a skleničky, rozestavuju židle a pokládám na
ně podsedáky a pokouším se mrtvé uklidnit úsměvem
a přikyvováním. Brzy se, zahřátí jídlem, pitím a pras-
káním plamenů plápolajících v ohništi, uvolní. Dům
jim dodává energii a jejich nehmotnost se postupně
vytrácí, dokud se nezdají skoro jako živí. Skoro.

Světnicí se nese smích a chaloupka spokojeně
brumlá. Mrtví vzpomínají, na co byli v životě pyšní,
a vzdychají nad svými smutky a lítostmi. Náš domek
pro mrtvé žije. A baba jaga zrovna tak. Míhá se od
hosta k hostu, staré zkřivené tělo náhle mrštné jako
lasička.

Při těch nemnoha příležitostech, kdy se živí do-
stali až k našemu stavení, jsem zaslechla, co si špi-
tají. Povídali o babě, že je to ohavná a odporná čaro-
dějnice a nestvůra. Prý požívá lidi. Ale oni ji nikdy
neviděli takhle. Když tančí mezi mrtvými a přináší
jim útěchu a radost, je nádherná. Zbožňuju její širo-
ký křivozubý úsměv, velký, bradavicemi posetý nos

i tenké bílé vlasy poletující zpod vzorovaného šátku posetého lebkami a květy. Mám ráda její měkoučké kulaté břicho i krátké křivé nohy. Moc se mi líbí, jak konejšivě působí na druhé. Mrtví k nám přicházejí ztracení a zmatení, ale odcházejí klidní a upokojení, připravení na cestu.

Baba je jako strážkyně Brány dokonalá. Mnohem lepší, než kdy budu já. Na druhou stranu já taky strážkyní být nechci. Znamená to být už nadosmrti zodpovědná za Bránu a vyprovázení zemřelých. Baba je možná šťastná, že jim může otevřít cestu mezi světy, zato já si při pohledu na to, jak noc za nocí odcházejí, připadám jen ještě víc osamělá. Kéž by tak bylo mým údělem stát se něčím jiným. Něčím v říši živých.

Chaloupka přenese váhu, uvelebí se v noční krajině a střešní okénka otevře dokořán. Nad hlavami se nám třpytí hvězdy a na zem dopadají drobounké jiskřičky světla. „*Trost!*“ zvolá baba. Pomocí zubů vytáhne špunt z lahve. Vzduchem se line nasládle štiplavá vůně a oheň se rozhoří jasněji.

V rohu světnice nedaleko ohniště se objeví Brána. Je to velký černý obdélník, černější než temnota na samém dně hrobu. Přitahuje váš pohled, zrovna jako černá díra vtahuje světlo. Čím déle do ní hledíte, tím silněji vás táhne dovnitř.

Zamírím blíž, ruce v kapsách zástěry, očima sklopenýma k podlaze se vyhýbám jejímu zejícímu chřtá-

nu. Prkna podlahy jako by padala do propasti a mizela v temnotě. Koutkem oka zahlédnu v hlubinách té prázdnoty kratičké záblesky světla a barev. Oblouk duhy, třpyt mlhoviny, vzdouvající se bouřková mračna a nekonečnou klenbu Mléčné dráhy. Hluboko pod ní se přelévá oceán a vlny narážejí do skleněných hor. Vytáhnu z kapsy mrtvého pavouka a položím ho na zem.

Z těla vystoupí pavoučkova duše a zmateně se rozhlédne. Zvířata vyprovázet nepotřebují — podle baby chápou koloběh života lépe než lidé —, takže mu nejspíš není jasné, co dělá v domě jagy.

Přesto zamumlám říkání na cestu smrti, půlku zapomenu a tu druhou zkomolím. Così o síle na dlouhé a náročné pouti, vděčnosti za čas, který jim byl na Zemi dán, a navrácení se v míru ke hvězdám. Mrtvý pavouk ke mně nakloní hlavu a zatváří se ještě zmateněji. S povzdechem ho smetu do Brány, přičemž už asi po milionté přemítám, jestli je osud vážně daný a neměnný. Jestli se opravdu musím stát strážkyní Brány a strávit život loučením, když nejvíc ze všeho toužím po přátelství, které by vydrželo déle než jednu noc.

Baba začne zpívat a mrtví se k ní připojí, hlasem čím dál tím vyšším a zvučnějším. Jeden popadne housle a pustí se do hraní, rychleji a rychleji. Baba se přidá na tahací harmoniku. Hudba sílí. Chaloupka poskakuje do rytmu, umrlci podupávají do kroku,

točí se a tančí. Ale postupně, jeden po druhém, se unaví a s povzdechem se nechají unášet k Bráně. Baba odloží harmoniku. Zašeptá mrtvým do ucha říkání na cestu smrti, políbí je na obě tváře a oni se propadnou do temnoty, odplouvají pryč s úsměvem na rtech.

Když hvězdy poblednou s prvním paprskem úsvitu, zbývá poslední. Děvčátko, zavinuté do babina rudocherného plédu, zírá do ohně. Pro mladé je průchod Bránou nejtěžší. Nepřipadá mi správné, že na Zemi strávili tak kratičkou chvíli. Ale baba tvrdí, že „nezáleží na tom, jak dlouhý život člověk měl, ale jak sladký byl“. Některé duše si prý to, co se sem přišly naučit, osvojí rychle, zatímco jiné si dávají načas. Nechápu, proč nemůžeme mít všichni dlouhé a sladké životy bez ohledu na lekce, které tu na nás čekají.

Baba nabídne dívence mandle v cukru, přivine si ji k sobě a do ouška jí pošeptá slůvka, kterým nerozumím. Holčička nakonec přece přikývne a dovolí babě, aby ji provedla Bránou. Zatímco mizí na druhé straně, střešními okny dovnitř proniknou první bledozlaté paprsky slunce a Brána se rozplyne. Okna se s mrknutím zavřou a chaloupka vydá vzdech. Baba si z koutku oka otře slzu, ale když se ke mně vzápětí obrátí, usmívá se, takže si nejsem jistá, jestli se jednalo o slzičku štěstí, nebo smutku. „Kakao?“ navrhone s myslí stále pohrouženou v jazyce mrtvých.

„Moc ráda,“ přisvědčím a začnu sklízet ze stolu.

„Naslouchalas té astronomce, po které je pojmenovaná jedna z hvězd?“ Baba se celá rozzářená pustí do našeho obvyklého ranního povídání. „Provedla jsem hvězdářku ke hvězdám!“

Pokouším se vybavit si obličej mrtvých a odhadnout, která z nich to mohla být, ale bez úspěchu. „Jazyk mrtvých mi pořád přijde hrozně těžký.“

„Mně jsi rozuměla, když jsem ti před chvílí nabízela kakao.“

„To je něco jiného.“ Do tváře se mi nahrne krev. „Je to jen jedno slovo. Mrtví mluví příšerně rychle.“

Baba mi podá kouřící hrnek, až po okraj plný sladkého nápoje, a usadí se do svého dřevěného křesla u ohně. „Co si přečteme dneska?“

Stáhnou si z hlavy šátek, posadím se na svůj polštářek na zemi a opřu se babě o kolena. Ráno před spaním mi vždycky čte. „Mohla bys mi radši vyprávět o rodičích?“ poprosím ji.

„A který příběh bys chtěla?“ pohladí mě baba po vlasech.

„Jak se poznali.“

„Zase?“ vydechne.

„Zase,“ přisvědčím.

„Tak dobře,“ srkne si kakaa. „Oba tví rodiče pocházeli, jak dobře víš, ze starobylých jagovských rodů, jejichž kořeny sahají až k úplně první babě jaze ze Stepí.“

Krák mi do sukně důkladně zavine kousek perníku a já ho pohladím po hebkých pírkách na skrání.

„Chaloupka tvojí maminky právě cválala z Velikých hor na východě a chaloupka tvého tatínka zase z Rozeklaných vrcholků na západě, když vtom se obě zničehonic stočily k jihu a na noc se usadily na kraji Potápějícího se města, aby si mohly naložit muří nožky do vody.“

„Měly je z běhu tak rozpálené...“ pobízím ji k pokračování.

„... až voda v měsíčním svitu úplně zasyčela a začala z ní stoupat pára,“ dořekne baba s úsměvem. „Tvoje maminka vyhlédla z okna a krásy města ji natolik okouzly, že se rozhodla vyplížit se ven a vypůjčit si gondolu, aby se mohla v nočním tichu vypravit na průzkum vodních kanálů.“

Představím si maminku, jak pluje po hladkém temném odrazu nočního nebe, který lehounce šplouchá o loďku, když se pádlo noří do hvězdnatých vod.

